

สถาบันข่าวอิสรา

สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

เยาวชนกับชั้นแห่งความรุนแรง : เป็นทั้งเหยื่อ, ผู้กระทำ และผู้มีส่วนกระทำ?

วันอังคารที่ 18 กรกฎาคม 2006 17:08น.

ชาญชัย ชัยสุโกศล(1)

เครือข่ายเยาวชนเพื่อสันติภาพสามจังหวัดภาคใต้
ศูนย์ข่าวอิสรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่ง
ประเทศไทย

1. นำเรื่อง

บทความชิ้นนี้เกิดจากการตั้งคำถามว่า "เยาวชนไทยมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธไมตรีอย่างไรกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดภาคใต้?" และ "ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนไทยกับความรุนแรงดังกล่าวมีอยู่ที่ลักษณะ?" ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าสังคมไทย (ทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน) มีความเข้าใจที่ผิดพลาดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับความรุนแรงอยู่อย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1) ข้อสรุปทั่วไปที่ว่าเยาวชน/วัยรุ่น "ผู้หลงผิด" มักเป็น "ผู้ก่อ" ความรุนแรง อันนำไปสู่แนวโน้มการตำหนิหรือยึดเยียดความผิดบาปให้ตกเป็นของวัยรุ่นแต่อย่างเดียวนั้น เป็นข้อสรุปที่ "ตื่นเกินเกินไป!" เพราะมองไม่เห็นถึงความซับซ้อนและเงื่อนไขความเป็นมาเป็นไปของกระบวนการที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงของมนุษย์ กรอบการวิเคราะห์ต่อปัญหานี้ มักอยู่ที่กรอบทางจิตวิทยาเป็นหลัก ว่าอะไรเป็นแรงจูงใจให้เยาวชนเหล่านี้ก่อความรุนแรง ซึ่งง่ายเกินไป และไม่เพียงพอต่อการอธิบายความรุนแรงขนาดใหญ่ออย่างความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ ความรุนแรงในระดับดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยกรอบทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง กฎหมาย และเศรษฐกิจ ฯลฯ มาเป็นกรอบร่วมในการอธิบาย

2) ท่ามกลางปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้นั้น นอกจากข่าวสารที่ว่าเยาวชนเป็นผู้ก่อความรุนแรงแล้ว ข้อเท็จจริงอีกประการ คือ โดยไม่อินังขังขอว่าความรุนแรงจะเกิดจากฝ่ายประชาชนหรือฝ่ายรัฐเป็นผู้กระทำก็ตาม แต่มีเยาวชนทั้งหญิงและชายเป็นเหยื่อและได้รับผลกระทบทั้ง

ทางตรงและทางอ้อมจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นอีกไม่น้อยเช่นกัน ความเกี่ยวข้องระหว่างเยาวชนกับความรุนแรงในลักษณะนี้ มีอยู่มาก แต่ยังขาดการประมวลกันอย่างจริงจัง

3) ประเด็นสำคัญที่คนทั่วไปมักละเลย คือ มักหลงคิดว่ามีเพียงเยาวชนที่อยู่ในสามจังหวัดเท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง แต่บทความชิ้นนี้พยายามจะเสนอว่า เยาวชนไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของประเทศ ทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง กรุงเทพฯ และภาคใต้ ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้อง และมีส่วนเป็นผู้กระทำความรุนแรงได้ด้วยกันทั้งนั้น ดังจะชี้ให้เห็นในตอนท้ายของบทความ ดังนั้น เยาวชนในที่นี้ จึงกินความกว้างถึง เยาวชนทั้งส่วนที่อยู่ในพื้นที่ความรุนแรงและนอกพื้นที่ความรุนแรง

เมื่อเห็นว่าเยาวชนกับความรุนแรงมีความเกี่ยวพันกันสลับซับซ้อนมากกว่าที่คาดคิดกันไว้ คำถามคือ แล้วเราจะเผชิญหน้าความเป็นจริงดังกล่าว และทำความเข้าใจกับความซับซ้อนนี้ได้อย่างไร? ดังนั้น เป้าประสงค์หลักของบทความชิ้นนี้ คือ พยายามสร้างกรอบคิดในการทำความเข้าใจความซับซ้อนหลายชั้นของความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ และที่สำคัญคือ พยายามสื่อสารกับเยาวชนด้วยกันเพื่อชี้ให้เห็นว่า "ตัวเรา" เหล่าเยาวชนในฐานะคนรุ่นเดียวกัน มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงดังกล่าว ได้อย่างไรบ้าง?

เพื่อไม่ให้เข้าใจผิดไปว่าเยาวชนเพียงวัยเดียวเท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ควรย้ำในที่ว่า อันที่จริงแล้ว ไม่เพียงเยาวชนทั้งในและนอกพื้นที่ความรุนแรงเท่านั้น ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ผู้ใหญ่และคนทั่วไปในสังคมทั้งในและนอกพื้นที่ก็มีส่วนร่วมในการเพิ่มหรือลดความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม บทความชิ้นนี้เน้นความสนใจหลักที่เยาวชน เพราะเชื่อว่า เยาวชนคือสายธารแห่งอนาคตของการอยู่ร่วมกันในสังคม ความตระหนักรู้และความรู้สึกใฝ่ใจในความทุกข์ร้อนซึ่งกันและกันของเหล่าเยาวชนในภูมิภาคต่างๆของสังคมไทยจะเป็นดัชนีสำคัญในการชี้ถึงความมั่นคงร่วมเย็นของอนาคตของสังคมไทย ดังนั้น ความสนใจของงานชิ้นนี้จึงอยู่ที่การยกระดับตระหนักรู้ในคุณค่าแห่งชีวิตของเพื่อนเยาวชนด้วยกัน และการสรรสร้างบทบาทเชิงรุกของเยาวชนเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ของไทย

2. แนวคิดชั้นความรุนแรง

ท่ามกลางสภาพความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ปัจจุบันนั้น เยาวชนที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงมีลักษณะที่แตกต่างหลากหลายกันไป ในที่นี้ จะใช้แนวคิดชั้นความรุนแรง (layers of violence) ของ Johan Galtung นักทฤษฎีการวิจัยสันติภาพเชิงวิพากษ์ (critical peace research) เพื่อทำความเข้าใจความซับซ้อนของความรุนแรงได้อย่างครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น Galtung แบ่งความรุนแรงออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความรุนแรงทางตรง/ชั้นบุคคล

(direct/personal violence), ความรุนแรงชั้นโครงสร้าง (structural violence), และความรุนแรงชั้นวัฒนธรรม (cultural violence) ในแต่ละระดับชั้นความรุนแรงนี้ เป็นแนวคิดที่ค่อยๆถูกเสนอออกมาในกระแสความสนใจเรื่องการวิจัยสันติภาพ นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองกระทั่งปัจจุบัน เพราะฉะนั้น ก่อนจะเข้าใจแนวคิดชั้นแห่งความรุนแรง จำเป็นต้องทำความเข้าใจแนวคิดความรุนแรงแต่ละชั้นเสียก่อน

สำหรับความรุนแรงทางตรง/ชั้นบุคคลนั้น เป็นชั้นผิวของปรากฏการณ์ความรุนแรง และมักอยู่ในจินตภาพเรื่องความรุนแรงผู้คนที่ทั่วไป รวมทั้งเป็นแนวทางหลักในการศึกษาของนักวิจัยและนักเคลื่อนไหวด้านสันติภาพนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ซึ่งส่วนใหญ่มักให้ความสนใจสภาวะที่ปลอดสงครามหรือการลดกำลังอาวุธเป็นหลัก เน้นสนใจการกระทำความรุนแรงระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเอง กรอบความสนใจของการศึกษาภายใต้แนวความรุนแรงทางตรง/บุคคลนี้ มักเป็นเรื่องบุคคล/กลุ่มบุคคลผู้กระทำความรุนแรง, วิธีการสร้างความรุนแรง และผลของความรุนแรง ตลอดจนเหยื่อและผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงนั้นๆ

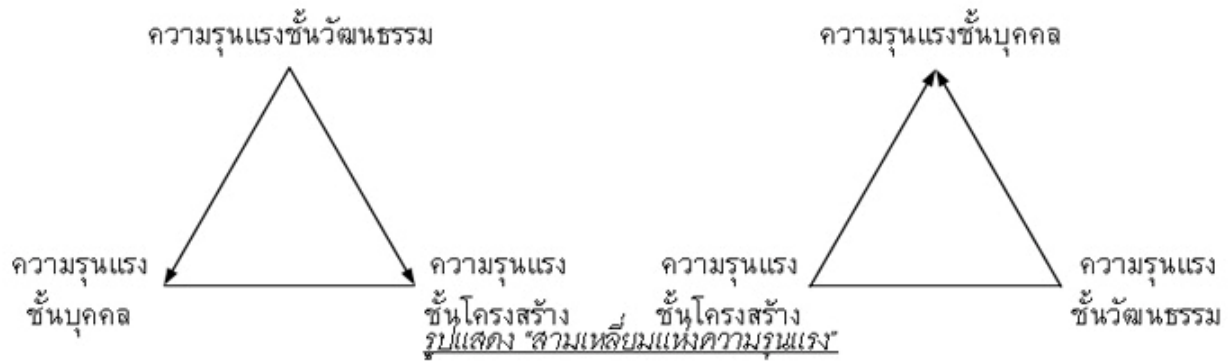
แนวคิดความรุนแรงชั้นโครงสร้างนั้น Galtung เสนอขึ้นในปี 1969(2) เพื่อชี้ให้เห็นว่ามีความรุนแรงอยู่อีกหลายชนิดที่ปราศจากผู้ก่อที่เป็นตัวบุคคล แต่แหล่งกำเนิดความรุนแรงกลับอยู่ที่ระบบ, โครงสร้าง หรือสถาบันของสังคมนั่นเอง นั่นคือในสังคมมีการเอาเปรียบทางสังคมเกิดขึ้น ทำให้เกิดกลุ่มคนที่มีอำนาจเหนือคนส่วนใหญ่ และใช้โครงสร้าง/สถาบันในการพยุงสถานะแห่งความเหนือกว่านั้นไว้ โดยปล่อยให้ผู้คนที่ถูกเอาเปรียบดำรงชีวิตอยู่อย่างทุกข์ทรมานโดยไร้ทางออก ตัวอย่างของดัชนีชี้วัดว่าสังคมมีความรุนแรงเชิงโครงสร้างอยู่หรือไม่นั้น อาจดูได้จากการที่สังคมมีปัญหาภาวะทุพโภชนา หรือความป่วยไข้ได้ และทั้งที่มีทรัพยากรที่จะช่วยเหลือแก้ไขได้ แต่ละเว้น ไม่กระทำเสีย

ตัวอย่างในปัจจุบันที่แสดงให้เห็นรุนแรงเชิงโครงสร้างได้อย่างชัดเจน คือ ประเทศเกาหลีเหนือ ซึ่งมีความยากจนสูงมาก ถึงขนาดมีเด็กจำนวนมากตายเนื่องจากการขาดอาหาร แต่เกาหลีเหนือกลับมีงบประมาณเพียงพอที่จะพัฒนาปีปนาอาวุธหิวระเบิดนิวเคลียร์ ซึ่งเป็นกรณีพิพาทกับประเทศต่างๆ ทั้งญี่ปุ่นและสหรัฐอยู่ในปัจจุบัน กรณีเห็นได้ชัดเจนว่ามีความรุนแรงแฝงอยู่ในโครงสร้างแห่งรัฐของเกาหลีเหนือ เพราะเกาหลีเหนือเลือกที่จะใช้เงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อพัฒนาระเบิดนิวเคลียร์ แทนที่จะเป็นการช่วยเหลือเด็กจำนวนมากให้รอดตายจากการขาดอาหาร ทั้งที่ใช้เงินน้อยกว่าการพัฒนาระเบิดนิวเคลียร์หลายเท่าตัวนัก ปรากฏการณ์ที่เด็กจำนวนมากตายเพราะขาดอาหารนี้ แม้จะเปลี่ยนตัวประธานาธิบดีเกาหลีเหนือคนปัจจุบัน ก็ไม่อาจแก้ไขความรุนแรงนี้ได้ เพราะประธานาธิบดีเกาหลีเหนือมีใช้แหล่งให้กำเนิดความรุนแรง แต่เป็นโครงสร้างสถาบันการพัฒนาประเทศที่ต้องการปรับสมดุลอำนาจระหว่างประเทศต่างหาก

ส่วนแนวคิดความรุนแรงในชั้นวัฒนธรรม ซึ่ง Galtung เสนอขึ้นในปี 1990(3) นั้น ได้เปิดฟ้าการศึกษาวิจัยเรื่องความรุนแรงออกไปอีกกว้างไกลมาก จากเดิมที่พิจารณากันแค่ความรุนแรงทางตรง/บุคคล และความรุนแรงเชิงโครงสร้างเท่านั้น Galtung ให้ความหมายความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นส่วนเสี้ยวของปริมณฑลเชิงสัญลักษณ์ที่ใช้ในการดำรงชีวิต (เช่น ศาสนา, อุดมการณ์, ภาษา, ศิลปะ เป็นต้น) ที่ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนรองรับความรุนแรงทั้งชนิดทางตรงและเชิงโครงสร้าง ส่วนเสี้ยวของวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ จะทำให้ผู้คนรู้สึกถึงความรุนแรงใหญ่ๆทั้งสองประเภทนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรืออย่างน้อยก็ "ไม่ใช่เรื่องผิดร้ายแรงอะไร" ทั้งนี้ เพราะ Galtung เห็นว่าการคิดคำนึงถึงความรุนแรงนั้น ประกอบด้วยเรื่องสำคัญ 2 มิติ คือ 1) การใช้ความรุนแรง และ 2) กระบวนการให้ความชอบธรรมต่อการใช้ความรุนแรงดังกล่าว กรอบการพิจารณาในการศึกษาเรื่องความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมจึงเน้นสนใจที่รูปแบบและวิธีการที่ความรุนแรงชนิดต่างๆถูกทำให้กลายเป็นเรื่องชอบธรรมและยอมรับได้ในสังคมโดยรวม

สำหรับแนวคิดชั้นความรุนแรง (layers of violence) นั้น เปรียบความรุนแรงทั้ง 3 ชนิดเหมือนชั้นดิน 3 ชั้น โดยใช้เกณฑ์ลักษณะความเปลี่ยนแปลงและความคงที่เป็นหลัก ความรุนแรงทางตรงที่มีตัวบุคคลและ "เหตุการณ์" ให้เห็นชัดเจนนั้น เปลี่ยนแปลงง่ายที่สุด จึงเป็นชั้นอยู่ตื้นที่สุดในขณะที่ความรุนแรงเชิงโครงสร้างนั้น เป็นเรื่องโครงสร้าง/สถาบันที่ค้ำจุนระบบการกดขี่ เอารัดเอาเปรียบ และความไม่เป็นธรรมทั้งหลาย ซึ่งเป็นส่วนที่เปลี่ยนแปลงช้าและยากกว่า แต่ยังมี ความเปลี่ยนแปลงให้เห็นอยู่บ้าง จึงกล่าวได้ว่าเป็นความรุนแรงที่อยู่ในชั้นที่ลึกลงมา ส่วนความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมนั้น เป็นชั้นที่อยู่ลึกที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเรื่องความคิดความเชื่อที่ค่อนข้างฝังติดแน่นอยู่ในสำนึกของผู้คนในสังคมโดยรวม และดำรงคงมั่น มีความเปลี่ยนแปลงน้อยมาก จน "เกือบจะถาวรไม่เปลี่ยนแปลง" แม้กาลเวลาเคลื่อนผ่านไป

ความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรงทั้งสามประเภทใหญ่นี้ นอกจากจะสัมพันธ์กันเป็นชั้นๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว Galtung ยังเสนอแนวคิด "สามเหลี่ยมแห่งความรุนแรง" ซึ่งช่วยให้เราเข้าใจแหล่งกำเนิดของความรุนแรงได้มากขึ้นอีก หากดูภาพข้างล่างนี้ จะเห็นได้ว่าภาพทางซ้ายนั้น ความรุนแรงชั้นวัฒนธรรมจะเป็นตัว "สร้างความชอบธรรม" ให้กับทั้งความรุนแรงชั้นบุคคลและความรุนแรงชั้นโครงสร้าง ส่วนภาพทางขวา กล่าวได้อีกแบบว่า ความรุนแรงชั้นบุคคลที่เรามักเป็นกันได้ง่ายและให้ความสนใจกันมากนั้น มี "ที่มา" หรือ "แหล่งกำเนิด" มาจากความรุนแรงชั้นโครงสร้างและความรุนแรงชั้นวัฒนธรรมอีกทีหนึ่ง

การพิจารณาความรุนแรงโดยใช้แนวคิดชั้นความรุนแรง 3 ชั้นดังกล่าว จะทำให้เราเห็น "ความไม่ร่วมกัน" และ "ความมีส่วนร่วม" (the common) ของเยาวชนแต่ละกลุ่มได้ชัดเจนมากขึ้น และจะทำให้เราตั้งโจทย์เกี่ยวกับความใส่ใจซึ่งกันและกันของเยาวชนในสังคมไทยได้อย่างถูกต้องทุกทางมากขึ้น โจทย์หลักในที่นี้ คือ เหล่าเยาวชนรับรู้ความมีส่วนร่วม/ไม่ร่วมกัน ท่ามกลางสภาพการณ์ความรุนแรงที่แพร่ระบาดในสังคมไทยอย่างไร? เยาวชนเหล่านี้ "เลือก" ทำ/ไม่ทำอะไรและอย่างไรต่อความรับรู้ดังกล่าว? ส่วนถัดไป จะนำแนวคิดชั้นความรุนแรงมาอธิบายกับกรณีความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ของไทย โดยเน้นเชื่อมโยงกับเยาวชนในสังคมไทยทั้งในและนอกพื้นที่ความรุนแรง (ดูตารางด้านล่างประกอบ)

		เยาวชนประเภทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง			
ระดับของความรุนแรง	ความรุนแรงทางตรง	เยาวชน <i>ใน</i> พื้นที่ความรุนแรง			เยาวชน <i>นอก</i> พื้นที่ห่างไกลความรุนแรง
		เยาวชนที่เป็น <i>ผู้</i> ใช้ความรุนแรง	เยาวชนที่เป็น <i>เหยื่อ</i> ของความรุนแรง	เยาวชนที่ <i>ไม่ได้</i> เป็นทั้งเหยื่อและผู้ใช้ความรุนแรง	
	ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง	เยาวชน (ทั้ง 3 กลุ่ม) ในฐานะ <i>เหยื่อ</i>			
ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม	เยาวชน (ทั้งที่เป็นเหยื่อและผู้ถูกกระทำ, ทั้งนอกและในพื้นที่) ในฐานะ <i>เหยื่อและผู้กระทำ</i>				

ตารางอธิบายความสัมพันธ์ลักษณะต่างๆระหว่างเยาวชนกับชั้นความรุนแรง

3. เยาวชนกับความรุนแรงทางตรงในสามจังหวัดภาคใต้

ในชั้นความรุนแรงทางตรง หรือที่ผิวของปรากฏการณ์ความรุนแรง จากเหตุการณ์ถูกข่มขู่, ถูกทำร้าย, ถูกฆ่าและลอบยิง, ถูกอุ้มหาย, ถูกวางระเบิดหรือถูกเผาวัด-โรงเรียน-สถานที่ราชการ ความเกี่ยวข้องระหว่างเยาวชนกับความรุนแรงน่าจะแบ่งได้เป็นกลุ่มใหญ่ๆ 4 กลุ่ม โดยที่ 3 กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ความรุนแรง และกลุ่มที่สี่เป็นกลุ่มที่อยู่นอกพื้นที่ความรุนแรง

1. เยาวชนที่เป็นผู้ใช้หรือผู้กระทำความรุนแรง ดังกรณีเหตุการณ์ 28 เมษายน 2547 มีเยาวชนอายุระหว่าง 17-26 ปี เข้าร่วมในการก่อการและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ถึง 59 คน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในวันที่ 28 เมษายน 2547 แรงกดดันบางอย่างจากความรุนแรงบางชนิดในสังคมสามจังหวัดภาคใต้ทำให้เยาวชนไทยถึง "กว่าครึ่งร้อย" ลุกขึ้นมาจับมีด-ปืนเล็กและเป็นผู้ใช้ความรุนแรงเป็นทางเลือกสุดท้าย และที่สำคัญกว่านั้น คือ สังคมไทยได้สูญเสียเยาวชนไปถึง "กว่าครึ่งร้อย" ในเวลาเพียงวันเดียวเท่านั้น(4) (สาเหตุที่นับอายุถึงแค่ 26 ปี เพราะเป็นช่วงอายุที่กำลังจะจบการศึกษาด้านศาสนาในชั้น 10 ซึ่งถือว่ามีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเป็นครูอาจารย์สอนเด็กๆ รุ่นต่อไปได้แล้ว และถือว่าหากเยาวชนเหล่านี้ได้เรียนมหาวิทยาลัยแบบเดียวกับนักศึกษาทั่วไปในวัฒนธรรมสมัยใหม่ ก็น่าจะเป็นวัยที่เพิ่งจบปริญญาโทพอดี)

ในกรณีวันที่ 28 เมษายน 2547 นั้น เยาวชนที่เข้าร่วมถูกฆ่าตายทั้งหมด แต่หากมีบางคนยังมีชีวิตอยู่ หรือหากพิจารณาข่าวที่ว่าในสามจังหวัดภาคใต้ มีการฝึกเยาวชนให้สามารถเป็นผู้ก่อความไม่สงบโดยใช้ความรุนแรงได้ โจทย์สำคัญอย่างยิ่ง คือ สังคมไทยจะจัดการอย่างไร และจะจัดการความสัมพันธ์อย่างไร ต่อเยาวชนที่เป็นผู้ใช้ความรุนแรงเหล่านี้? เพราะหากจัดการความสัมพันธ์ได้ไม่ดีและละเอียดอ่อนเพียงพอแล้ว ก็เท่ากับเป็นการผลักให้เยาวชนเหล่านี้เข้าสู่ "วงจรแห่งความรุนแรง" ได้มากขึ้นไปอีก(5)

2. เยาวชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความรุนแรง กล่าวเฉพาะที่เสียชีวิต ตัวอย่างเช่น (6)

1) วันที่ 24 มกราคม 2547 หลังเหตุการณ์ปล้นปืน 20 วัน สามแฉก 3 รูปในอำเภอเมือง ยะลา ถูกสังหารและทำร้าย 3 รูป ในจำนวนนี้มี 2 รูปถึงขั้นเสียชีวิตเลยทีเดียว โดยผู้เสียชีวิตที่อายุน้อยที่สุดเป็นสามแฉกอายุสามแฉกเพียง 13 ปีเท่านั้น

2) จากกรณีร้านน้ำชาในหมู่บ้านตันหยงลิมอถูกรื้อวินเข้าใส่ ก่อนเกิดกรณีการล้อมจับ 2 นาวิกโยธิน เมื่อวันที่ 20-21 กันยายน 2548 นั้น มีผู้ถูกยิง 6 คน และเสียชีวิต 2 คน โดยหนึ่งในสองนั้น เป็นเด็กหนุ่มอายุ 16 ปี

3) ในเหตุการณ์ลอบสังหารพระภิกษุและเณรที่วัดพรหมประสิทธิ์ อำเภอบ้านนาระ ปีตธานี เมื่อเวลา 01.45 น. ของวันที่ 17 ตุลาคม 2548 นอกจากพระภิกษุถูกฟันคอเกือบขาดที่หน้า กุฏิและจักรยานยนต์ถูกเผาอีก 2 คันแล้ว ในถ้ำถ่านกุฏิที่ถูกเผา ยังได้พบศพลูกศิษย์วัดอีก 2 คน อายุ 15 และ 17 ปีเป็นเด็กหนุ่มในอำเภอบ้านนาระ โดยทั้ง 2 ศพมีร่องรอยถูกยิงด้วยปืนก่อนถูกเผา

4) วันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 เวลา 01.00 น. บ้านเรือน 3 หลังในหมู่บ้านกะทอง ต.บองอ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส ถูกกลุ่มผู้ใช้ความรุนแรงไม่น้อยกว่า 10 คนใช้ปืนสงครามกราดยิง ถล่ม มีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 9 คน เป็นผู้ใหญ่ 2 คน ที่เหลืออีก 7 คน ได้แก่ เด็กสาวอายุ 17-20 ปี 3 คน, เด็กอายุไม่ถึง 15 ปี 2 คน, ที่อายุน้อยมากคือเด็กหญิงอายุ 8 ขวบ 1 คน และที่เล็กที่สุดคือ ทารกมุสลิมชายอายุเพียง 8 เดือนเท่านั้น

5) ข้อมูลตัวเลขกรณีการอุ้มหายเท่าที่มีอยู่จากการเก็บข้อมูลของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ มีคนถูกอุ้มอยู่ถึง 23 คน จาก 23 ครอบครัว ในจำนวนนี้ มีเยาวชนถูกอุ้มหายอยู่เกือบครึ่งหนึ่ง กล่าวคือ ประมาณ 10 คน(7)

3. เยาวชนที่ไม่ได้เป็นทั้งผู้ใช้หรือเหยื่อของความรุนแรงโดยตรง มีทั้งกรณีที่ถูกไล่จับกับ เหตุการณ์ความรุนแรงอย่างยิ่ง กล่าวคือ สูญเสียบุคคลในครอบครัว ซึ่งสื่อมวลชนระบุว่าใน 3 จังหวัด ภาคใต้เด็กที่มีจำนวนถึงหลายพันคนที่ถูกทำให้กำพร้าเพราะความรุนแรงระบอบ ตัวอย่างเช่น

1) เด็กชายยศธรที่เห็นพ่อ ซึ่งกำลังขายของชาอยู่ในบ้าน ถูกคนขี่มอเตอร์ไซค์มาซื้อ ของที่ร้าน 2 คน ยิงล้มลงจมกองเลือดอยู่หน้าบ้านต่อหน้าต่อตา จากนั้นพ่อเป็นอัมพาต ทำงานไม่ได้ อีกเลย แม่ต้องขายของแทน และพ่อจะพวาททุกครั้งที่ได้ยินเสียงมอเตอร์ไซค์ รวมทั้งตัวส่วนหนึ่งออกท้วม ตัวทุกครั้งแม่หีบของให้ลูกค้า เพราะไม่รู้ว่สิ่งของคนขี่มอเตอร์ไซค์จะหยิบออกมา จะเป็นเงินหรือปืน

2) เด็กหญิงอัมมานาที่เห็นกลุ่มคน 10 คนบุกเข้ามาที่บ้าน รุมซ้อมพ่อกลางดึก แล้วลากพ่อหายไป อีก 3 วันต่อมา พบศพพ่อทิ้งไว้ข้างถนน พร้อมรอยถูกจี้ด้วยไฟฟ้าและจุมูกหัก ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงโดยตรง

3) ในกรณีเกิดการอุ้มหายถึง 23 ครอบครัวจากข้อมูลของ กอส. ดังกล่าวข้างต้น เยาวชนทั้งหญิงและชายในทุกครอบครัว ล้วนได้รับผลกระทบจากการที่พ่อ, พี่, น้อง, ญาติ หายไป จากบ้านทั้งสิ้น สมดุลชีวิตต่างๆที่เคยมีอยู่ทั้งในด้านคุณค่า ความหมาย และอนาคต ตลอดจนการหา เลี้ยงชีพของครอบครัว ฯลฯ ล้วนเหือดหายไปสิ้น เหลือไว้แต่แรงกดดันด้านต่างๆในชีวิตจากการขาดดุล ชีวิต แรงกดดันต่อครอบครัวนี้ ยิ่งมองเห็นได้มากขึ้น เมื่อพิจารณาได้ว่าวัฒนธรรมอิสลามจะไม่ คุมกำเนิดเพราะถือว่า...ทำให้แต่ละบ้านมักมีลูกจำนวนมาก ตั้งแต่ 5-9 คน ในเยาวชนจาก 23 ครอบครัวนี้ (1) บางครอบครัวมีลูกสาว 2 คนกำลังเรียนอยู่ในระดับอุดมศึกษา ต้องช่วยแม่ขายของชำ

ที่บ้านไปด้วย ยังมีความหวังว่าพ่อจะกลับมา (2) บางครอบครัวลูกชายอายุ 20 ปีเลิกเรียนกลางคัน และทำแต่สิ้นหวังเกินกว่าที่จะหางานทำด้วย มีแต่ความว่างโหวงในชีวิต ในขณะที่น้องสาวในครอบครัวเดียวกันยังมีความหวังและยังเรียนอยู่ในชั้น ม.3 ได้

ในกรณีตัวอย่างเหล่านี้ คำถามยังคงเป็นเหมือนเดิมว่าสังคมไทยจะจัดการดูแลและจัดการความสัมพันธ์ของสังคมไทยต่อเยาวชนเหล่านี้ได้อย่างไร? การปล่อยปละละเลยไม่สนใจมากเท่ากับความรู้สึกของเยาวชนเหล่านี้ว่า "พ่อถูกฆ่า", "พ่อถูกอุ้มหาย" โดยกระบวนการยุติธรรมและสังคมไทยไม่มีใส่ใจติดตามค้นหา นั่นเท่ากับเป็นการ "สื่อสาร" กับลูก/เยาวชนเหล่านี้ว่า "วิธีการแห่งความรุนแรงเหล่านี้มีความชอบธรรม สามารถใช้จัดการกับปัญหาได้" ที่น่ากลัวยิ่งไปกว่านั้น คือ จะเกิดอะไรขึ้น หากเยาวชนเหล่านี้เข้าใจและซึมซับ "สาร" ที่สังคมไทยสื่อออกมา และเห็นว่าตนเองก็สามารถใช้วิธีการเหล่านี้ได้เช่นกัน!!!

นอกจากนี้ เยาวชนในกลุ่มนี้ ยังรวมถึงนักศึกษาในพื้นที่ เช่น นักศึกษา มอ.ปัตตานี, วิทยาลัยอิสลามยะลา, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, มอ.หาดใหญ่ เป็นต้น ที่ไม่ได้ได้ใกล้ชิดความรุนแรงเท่าโดยตรงและอ้อมมา แต่ก็อยู่ท่ามกลางบรรยากาศอึมครึมที่เต็มไปด้วยความกลัวและความหวาดระแวงจากเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆในพื้นที่ ดังกรณีเคย (1) เกิดเหตุนักศึกษา มอ.ปัตตานี ถูกยิงเสียชีวิตที่หน้ามหาวิทยาลัย ในเช้าวันก่อนเข้าสอบกลางภาค เมื่อเดือนกรกฎาคม 2547 (2) นักศึกษามอ.ปัตตานี ถูกเจ้าหน้าที่ค้นบ้านพัก ถูกข่มขู่ ถูกติดตาม เป็นจำนวนหลายครั้งมาก สืบเนื่องจากการทำกิจกรรมลงพื้นที่เยี่ยมเยียนครอบครัวผู้เป็นเหยื่อของความรุนแรง

4. เยาวชนที่อยู่นอกพื้นที่ความรุนแรง ห่างไกลออกมา เช่น เยาวชนที่อยู่ในกรุงเทพฯ หรือภูมิภาคอื่นๆทั้งเชียงราย, เชียงใหม่ ทางเหนือ หรือขอนแก่น, อุบลราชธานี ทางอีสาน เป็นต้น เยาวชนกลุ่มนี้มีทั้งที่ติดตามและไม่ได้ติดตามข่าวสารความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่

4. เยาวชนกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างในสามจังหวัดภาคใต้

ในชั้นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เยาวชนทั้งที่เป็นผู้กระทำและเหยื่อของความรุนแรงทางตรงนั้น ล้วนตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงเชิงโครงสร้างทั้งคู่ สำหรับเยาวชนที่เป็นเหยื่อแห่งความรุนแรงทางตรงในกลุ่มที่ 2 และ 3 นั้น กล่าวได้ว่าเป็นเหยื่อของทั้งความรุนแรงทางตรงอย่างชัดเจน

ในขณะที่เยาวชนในกลุ่มที่ 1 นั้น แม้จะเป็นผู้ใช้ความรุนแรงก็ตาม แต่หากพิจารณาผ่านแนวคิด "ร่างทางสังคม" (social body)(8) ที่ก่อร่างสร้างรูปขึ้นจากร่องรอยและปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practices) ต่างๆทั้งความคิดความเชื่อ วิถีชีวิต หรือสำนักประวัติศาสตร์แล้ว น่าจะกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์ที่เยาวชนกลายมาเป็นผู้ใช้ความรุนแรงเสียเองนั้น สะท้อนให้เห็นว่า

ร่างกายบางส่วนของสังคมในสามจังหวัดภาคใต้กำลังบิดเบี้ยว ดิ้นรนดิ้นรน กระทบกระทั่ง และแสดงให้เห็นว่าสังคมในสามจังหวัดภาคใต้โดยรวมกำลังทรุดโทรมอ่อนแอเพียงใด

ความอ่อนแอทรุดโทรมดังกล่าวนี้ เป็นอาการหรือผลบั่นปลายของปัญหาเชิงโครงสร้างต่างๆที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่อีกต่อหนึ่ง อันได้แก่ กระบวนการยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่โปร่งใสและเป็นธรรม, ปัญหาเศรษฐกิจท้องถิ่นค่อนข้างอยู่ในระดับต่ำและสัดส่วนว่างงานสูง, ปัญหาความกดดันด้านทรัพยากรธรรมชาติจากปัญหาอุทยานแห่งชาติทับที่ทำกินของชาวบ้าน, ปัญหาการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและภาษาของท้องถิ่น, ปัญหาสภาพความอ่อนแอของสถาบันชุมชนและครอบครัว เป็นต้น

เมื่อพิจารณาว่าชีวิต วุฒิภาวะ และอนาคตเยาวชนกลุ่มนี้เติบโตและดำเนินไปท่ามกลางแรงกดดันจากปัญหาเชิงโครงสร้างต่างๆเหล่านี้ ก็น่าจะทำให้เราเห็นได้ว่าแม้เยาวชนกลุ่มแรกนี้จะเป็นผู้กระทำความรุนแรงทางตรง แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือ เยาวชนกลุ่มนี้ก็เป็นเหยื่อของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดเงื่อนไขและแรงกดดันชนิดต่างๆให้เกิดการใช้ความรุนแรงทางตรงขึ้น

ความเข้าใจดังกล่าวนี้ จะทำให้เราเห็นว่าไม่ว่ากลุ่มเยาวชนทั้งที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงทางตรง (กลุ่ม 1) หรือเป็นเหยื่อ (กลุ่ม 2) หรือแม้แต่กลุ่มที่ไม่ได้เป็นทั้งเหยื่อและผู้กระทำความรุนแรงทางตรง (กลุ่ม 3) ก็ล้วนอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน กล่าวคือ เป็น "เหยื่อของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง" ด้วยกันทั้งสิ้น

5. เยาวชนกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในสามจังหวัดภาคใต้

ความรุนแรงทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของสังคมไทยในกรณีความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้น่าจะ ได้แก่

- (1) การพร้อมใช้ความรุนแรง
- (2) การยอมรับ/ให้ความชอบธรรมต่อการใช้ความรุนแรง
- (3) การไม่รับรู้/ไม่แยแส/ไม่ยินดียินร้าย/ชินชาต่อความเจ็บปวด/ทุกข์ยากที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรง (indifferent & desensitized)
- (4) วิธีเชิงเดี่ยวของความเป็นชาติอันเป็นเอกภาพ
- (5) ความไม่เข้าใจถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภาษาของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆที่มีอยู่ทั่วประเทศ
- (6) การขาดการยั้งคิดพิจารณาไตร่ตรองในการสื่อสารสาธารณะ ทั้งในแง่การเป็นผู้รับข่าวสาร และการเป็นผู้แสดงความคิดเห็น

(7) วิธีคิดแบบแยกข้าวและการผลักดันให้คนต้องเลือกข้าง โดยไม่จำเป็น เป็นต้น ความรุนแรงทางวัฒนธรรมเหล่านี้ เป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญยิ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ เกือบทุกข้อเป็นแหล่งกำเนิดความรุนแรงทางตรง และมีบางข้อที่เป็นตัวกำเนิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง นอกจากนี้ ความรุนแรงทางวัฒนธรรมเหล่านี้ยังเป็นเสมือนอาหารหล่อเลี้ยงความรุนแรงทั้งสองชนิดให้ "มีชีวิต" ยืนยาวต่อไปอีกด้วย

การพิจารณาชั้นความรุนแรงในระดับวัฒนธรรมนี้ จะทำให้เราเห็นภาพกว้างในระดับสังคมไทยทั้งสังคม ว่า ไม่ว่าจะเป็ยยาวชนกลุ่มประเภทใด ไม่ว่าจะที่อยู่ในหรือนอกพื้นที่ความรุนแรง ก็ล้วนตกเป็นทั้งเหยื่อของความรุนแรงทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น ที่สำคัญกว่านั้น คือ การที่เราปล่อยให้มีความรุนแรงทางวัฒนธรรมเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ เท่ากับเรา "มีส่วน" ในการเป็นผู้ก่อความรุนแรงทางตรงให้เกิดขึ้นในพื้นที่อีกด้วย

6. ทางเรื่อง

จากกรอบแนวคิด "ยาวชนกับชั้นของความรุนแรง" ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ ไม่ได้มีสาเหตุมาจากเฉพาะคนในสามจังหวัดภาคใต้ แต่คนทั้งประเทศล้วนมีส่วนร่วมในสาเหตุของปัญหาทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งและกล่าวเฉพาะส่วนที่เป็นยาวชน คือ ยาวชนไทยทั้งสังคม ไม่ว่าจะอยู่นอกหรือในพื้นที่ความรุนแรง ไม่ว่าจะอยู่ในภาคใต้, ภาคเหนือ, ภาคอีสาน, ภาคกลาง หรือกรุงเทพฯ ก็ตาม ล้วนมีสถานะร่วมอย่างเดียวกันทั้งสิ้นใน "วงจรแห่งความรุนแรง" (cycle of violence) คือ เป็นทั้ง "เหยื่อ", "ผู้กระทำ" และ "ผู้มีส่วนกระทำ" ความรุนแรงพร้อมๆ กัน ที่สำคัญยิ่งกว่า คือ การเลือกของยาวชนกลุ่มต่างๆว่าจะทำอย่างไรกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดภาคใต้นั้น เป็นบททดสอบที่สำคัญต่อวุฒิภาวะของทั้งตัวยาวชนและสังคมไทย ตลอดจนจะเป็นตัวบ่งชี้เส้นทางสังคมในอนาคตของสังคมไทยอย่างยิ่ง

ในการก้าวข้ามบททดสอบดังกล่าวที่มาพร้อมกับปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาความเข้าใจระหว่งกันของคนต่างภูมิภาคต่างวัฒนธรรมนั้น ความสามารถของยาวชนในการ "เห็นตนเองในอีกคนหนึ่ง" ในฐานะคนรุ่นเดียวกัน (generation) หรือคนวัยเดียวกันมีความสำคัญอย่างยิ่ง ความสามารถนี้ ในเบื้องต้นน่าจะหมายถึง ความสามารถที่จะ "ใส่ใจ" และ "มีจินตนาการ" มองเห็นทั้งอดีตและอนาคตของตนเองในอีกคนหนึ่ง มองเห็นทั้งความบริสุทธิ์และการเติบโตทางวุฒิภาวะของตนเองในอีกคนหนึ่ง มองเห็นการเติบโตผ่านกาลเวลา ผ่านประสบการณ์ทั้งทุกปีศาจเจ็บปวดรวดร้าว และมีความสุขไปพร้อมกัน มองกระทั่งให้เห็นถึงภาพ "ร่างทางสังคม" ร่วมกันในอนาคตของเราและยาวชนคนอื่นๆได้ ความสามารถในการ "เห็น" ดังกล่าวนี้น่าจะเป็นดัชนีชี้วัดพลัง

สร้างสรรค์ของเยาวชนในการมีบทบาทเชิงรุกเพื่อร่วมป้องกันโรคระบาดแห่งความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

เชิงอรรถ

1. เครือข่ายเยาวชนเพื่อสันติภาพสามจังหวัดภาคใต้ และนิติตปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อประกอบการสัมมนาเรื่อง "รายงานกอส. : บทวิจารณ์และก้าวต่อไปของเยาวชน" วันเสาร์และอาทิตย์ที่ 22-23 กรกฎาคม 2549 ณ ห้องประชุมสารนิเทศ ชั้น 2 หอประชุมจุฬาลงกรณ์ และห้องประชุม 12 ชั้น 2 ตึกเกษมอุทยานิน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. Johan Galtung, "Violence, Peace and Peace Research," Journal of Peace Research. Vol.6 No.3 (1969), pp.167-191. อ้างใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2546), อาวุธมีชีวิต : แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, หน้า 49
3. Johan Galtung, "Cultural Violence," Journal of Peace Research. Vol.27 No.3 (1990), pp.291-305. อ้างในชัยวัฒน์, อ้างแล้ว, น.50-51
4. ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. 2547 น.75-77
5. ดูประเด็นปัญหาเพิ่มเติมอีก 2 ข้อในชัยวัฒน์, อาวุธมีชีวิต, น.107
6. รายงานกอส., น. 43, 47, 48-9, 50 ตามลำดับ; น่าเสียดายที่ยังไม่สามารถหาข้อมูลเยาวชนที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ตากใบได้
7. ข้อมูลจากศูนย์ข่าวอิศรา
8. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, อาวุธมีชีวิต, น. 90-92